

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ
1935

Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Τύχη ἀγαθῆ.

Μία δεκαετία, διάστημα χρόνου βραχύτατον ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν, ἀποτελεῖ οὐχὶ ἀσημαντον χρόνον ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν διανούντων τὸ δεύτερον τμῆμα τῆς φθαρτῆς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὑπάρξεως. Ἀλλὰ πολὺ σημαντικὸν τυγχάνει τὸ δεκαετὲς διάστημα προκειμένου περὶ ἀνθρωπίνων ἔργων καὶ δὴ καὶ περὶ συγγραφῶν περιοδικῶν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν τὰ περιοδικὰ ταῦτα ἔργα εἶναι ἐπιστημονικὰ καὶ ἔχωσι λίαν περιορισμένον σκοπὸν, ἐκδίδονται δέ, ὑπὸ τοὺς γωστοὺς εἰς τοὺς ἐπαίοντας ὄρους, ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐλάχιστα τοιαῦτα συγγράμματα ἠντύχησαν νὰ ἔχωσιν ἀδιάκοπον βίον κατὰ δεκαετίας ἀριθμούμενον. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι λίαν εὐνόητος ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐγενῆς ὑπερηφάνεια, ἣν αἰσθάνονται οἱ τε ἐκδόται καὶ οἱ πιστοὶ συνεργάται τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τοῦ δεκάτου αὐτῶν τόμου, ὅστις, θεία εὐδοκία, δημοσιεύεται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δεκάτου τούτου τόμου ἐθεώρησα σκόπιμον, ὅπως προτάξω ὧδε ὀλίγας γραμμάς, ἵνα ἐκθέσω τοῦτο μὲν τὰς δυσχερείας, καθ' ὧν προσέκρουσε καὶ ἄς κατώρθωσε μέχρι τοῦδε νὰ κατανικήσῃ ἡ εὐγενῆς προσπάθεια πρὸς θεμελίωσιν ἡπειρωτικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ, τοῦτο δὲ σκέψεις τινὰς ἐπικαίρους καὶ χρησίμους, ἔτι δὲ ν' ἀπονείμω τὸν δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, εἰς οὗ τὴν ἐξάαιρετον ψυχικὴν δύναμιν καὶ τοὺς ἀτρύτους μόχθους ὀφείλεται τὸ ἐκπληκτικὸν ὄντως κατόρθωμα τῆς ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην τακτικῆς τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐκδόσεως.

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ὁ Σπυρίδων Βλάχος, ὁ ἀκάματος οὗτος τῆς Ἐκκλησίας λειτουργὸς καὶ τοῦ Ἑθνους ὀτρηνὸς θεράπων, μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἀπὸ ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ εκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως ἄξια λόγου εἰργάσατο ὡς μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτισης τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ πολλῶ μᾶλλον ὡς μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ἀναδειχθεὶς τῶν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἐπισκόπων ἐφάμιλλος, ἠθέλησε καὶ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἰδίαν πατρίδα, τὴν αἰωνίαν Ἡπειρον, πρὸς ἣν ἀτυχῶς ἡ μεγάλη πατρίς Ἑλλάς δὲν ἐπεδείξατο μέχρι

τοῦδε φιλοστοργίαν ἀνάλογον πρὸς τὰ θερμὰ αἰσθήματα καὶ τὰς γενναίας θυσίας τῶν τέκνων τῆς Ἑπείρου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, εἶχε μεγάλους καὶ εὐνοήτους διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἐνδοιασμούς, ὧν κατέστησεν ἡμᾶς κοινωνούς.

Καὶ ὄντως αἱ προβάλλουσαι δυσχέρειαι δὲν ἦσαν ὀλίγαι οὐδὲ μικραί. Ἐν πρώτοις διηρχόμεθα δυσμενῆ πρὸς τοιαύτας ἀποπείρας περίοδον οὐ μόνον γενικῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας, ἀλλὰ καὶ προφανοῦς ἔνεκα τῶν πολεμικῶν καὶ μεταπολεμικῶν ἠθικῶν κλονισμῶν μειώσεως τῆς πρὸς ὑποστήριξιν εὐγενῶν ἔργων, ἀπαιτούντων ὑλικὰς δαπάνας, προθυμίας τῶν πολλῶν. Πρὸς τούτοις ἀνεφαίνεται καὶ ἄλλη δυσχέρεια, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ προερχομένη, διότι εἶναι ὁμολογουμένως ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ εὔρη τις εἰδικὸς συνεργάτας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπαρκῆ ὕλην διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος καθαρῶς τοπικοῦ, ἀποκλείοντος πᾶσαν πραγματείαν μὴ ἀμέσως ἢ τοῦλάχιστον ἐμμέσως εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα καθόλου ἀναφερομένην.

Τὰς δυσκολίας ταύτας καὶ ἄλλας, ἃς δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα, δὲν παρείδομεν βεβαίως καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστημονικοὶ σύμβουλοι, ἀλλὰ γνωρίζοντες τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅπερ δὲν ἔπαυσε ποτὲ θερμαῖνον τὴν πρὸς πᾶν καλὸν ἔργον ρέπουσαν ψυχὴν τοῦ ἀνδρός καὶ τὴν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ φιλεργίαν καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ εὐρίσκειν πόρον ἐν τοῖς ἀπόροις, ἐσπεύσαμεν νὰ ἐνισχύσωμεν αὐτὸν ἠθικῶς πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ὠραίας προθέσεως, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψις τῆς εὐθύνης θὰ συνεπήγετο πάντως τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, παρὰ πᾶν ἐπιπροσθοῦν ἐμπόδιον, διότι ὁ Σπυρίδων Βλάχος δὲν συνειθίζει νὰ ἴσταται ἀμηχανῶν καὶ ἀπρακτῶν πρὸ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' εὐρίσκει τρόπον νὰ παρακάμπτη ταῦτα σπεύδων πρὸς τὸν τεθέντα ἐκάστοτε εὐγενῆ σκοπόν.

Ἄλλ' ἢ μοῖρα ἠθέλησεν, ὅπως αἱ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου μελετηθεῖσαι δυσχέρειαι ἐπανεξηθῶσι μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Καὶ δὴ καὶ πολὺν ταχέως διεπιστώθη ὅτι ἢ πατροπαράδοτος φιλομουσία καὶ ἢ φιλοθυσία τῶν συγχρόνων καλῶν καγαθῶν Ἑπειρωτῶν, ἐφ' ἧς εἶχομεν στηρίζει πολλάς, ὡς εἰκός, ἐλπίδας, ἔχουσιν ἀμβλυνθῆ σημαντικῶς καὶ δὲν ὑπῆρξαν ἀνάλογοι πρὸς τὰ μεγάλα αἰσθήματα, ἅτινα διέκριναν τὰς προγενεστέρας ἠπειρωτικὰς γενεάς, ὧν τὰ ἔργα καὶ αἱ θυσίαι ὑπὲρ ἔθνικῶν σκοπῶν ἐξησφάλισαν εἰς τὴν Ἑπείρον τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Πανελληνίου καὶ τὸ ἐπωνύμιον τῆς Εὐάνδρου. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐγγύτεροι συνεργάται καὶ ἐπιμεληταὶ τῆς ἐκδόσεως δὲν ἠδυνήθημεν ἔνεκα λόγων ἀπο-

χρόντων νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν ἰδρυτὴν τοῦ Περιοδικοῦ πλήρη τὴν ἀρωγὴν, ἣν παρ' ἡμῶν εὐλόγως ἀνέμενε καὶ ἦν εἵχομεν τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν νὰ προσφέρωμεν. Διορισθέντες ὀλίγον μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τακτικοὶ καθηγηταί, ὁ μὲν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνελάβομεν, ὡς εὐνόητον, νέας ὑποχρεώσεις μεγάλας καὶ μᾶλλον ἐπειγούσας, αἵτινες ἠνάγκασαν ἡμᾶς, παρὰ πᾶσαν καλὴν θέλησιν, νὰ θέσωμεν εἰς δευτέραν μοῖραν τὰς πρὸς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» καὶ τὸν μακρόθυμον ἰδρυτὴν αὐτῶν ὑποχρεώσεις. Ἰδιαιτέρως δ' ἐγώ, ἐπιβαρυνθεὶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ διοικήσει καὶ ὀργανώσει τοῦ ἀριστυσίου τῆς Βορείου Ἑλλάδος Πανεπιστημίου καθηκόντων, δὲν ὀκνῶ νὰ ὁμολογήσω τὴν συναίσθησιν, ἣν ἔχω, ὅτι δὲν παρέσχον εἰς τὸ ἔργον τὴν συμβολὴν, ἣν ὁ φίλος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ προσεδόκα. Σημειωτέον ὅμως ὅτι καὶ οἱ εἰδικοὶ κλάδοι τῶν ἐπιστημονικῶν μου μελετῶν, ξένοι ἐντελῶς πρὸς τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα, εἰς ὧν καὶ μόνον τὴν ἐξέτασιν τυγχάνει ἀφιερωμένον τὸ περιοδικὸν τοῦτο, δὲν μοι ἐπιτρέπουσιν ἀτυχῶς ν' ἀφοσιωθῶ τόσον, ὅσον ἐπιθυμῶ, εἰς τὸ τὴν ἰδιαιτέραν μου πατρίδα ἐξυπηρετοῦν πολύτιμον ἔργον. Ἡ δὲ ἀκαδημικὴ εὐπρέπεια δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπιλαμβάνηται τις τῆς ἐξετάσεως πραγμάτων ξένων πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιστημονικὰς ἀσχολίας, δι' ἃ ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ ἐρευνηταί. Δὲν δύναμαι οὐχ ἤττον ν' ἀποσιωπήσω ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ πικρὸν τι παράπονον ὅτι δηλαδὴ οἱ λόγοι Ἡπειρωταί, πρὸς οὓς ἀπετάθη διὰ τοῦ μακροῦ ἐρωτηματολογίου, τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, ἐν τέλει τῆς περὶ «ἠπειρωτικῶν θεσμίων ἐρεῦνης» πραγματείας μου, δι' ὃ ἐπαινετικούς ἔγραψε λόγους ὁ αἰμύνηστος Δημήτριος Παπούλιας, οὐδὲν ἔπραξαν ἵνα μ' ἐνισχύσωσιν ἐν τῇ ἀποπέειρα, ὅπως περισυλλέξω καὶ ταξινομήσω τὰς ὑπαρχούσας τυχὸν ἐν Ἡπειρῷ ἢ ὑπαρξάσας ἐκεῖ παλαιὰς διατάξεις τοπικοῦ ἔθιμικοῦ δικαίου, τοῦ μόνου κλάδου, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμην νὰ παράσχω ἀξίαν λόγου τινὸς συμβολὴν εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά». Καθίσταται ὁμολογουμένως ἀπίστευτον ὅτι οὐδεμίαν ἔλαβον ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐξ ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐρωτημάτων ἀποτελούμενον συστηματικὸν ἐκεῖνο ἐρωτηματολόγιον.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ ἀντίξοα ταῦτα καὶ παρ' ὅλας τὰς ἄλλας δυσχερείας, καθ' ὧν ἐπάλαισεν ὁ ἀκάματος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης τοῦ Περιοδικοῦ κατὰ τὸ λῆξαν δεκαετὲς χρονικὸν διάστημα καὶ αἵτινες θὰ ἐδικαιολόγουν τὴν διακοπὴν τῆς πολυμόχθου καὶ πολυδαπάνου ἐκδόσεως, τὸ ἔργον προήχθη ἀδιακόπως καὶ πρόκειται ἤδη δέκα ὄλοι τόμοι, κόσμημα πάσης Βιβλιοθήκης, περιέχοντες σπουδαίας

πραγματείας, ξένων τε και ἡμετέρων, και πολύτιμον και ἄφθονον ἡπειρωτικὸν ὑλικὸν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιδοθησομένων εἰς τὴν συστηματικὴν αὐτοῦ ἐπεξεργασίαν και ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν.

Και ταῦτα μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν. Ἡ βαθεῖα ὁμως συναίσθησις τῶν ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν ἡπειρωτικῶν πραγμάτων ὑπαρχόντων μεγάλων κενῶν και ἢ μὴ ἐμφάνισις, ἐν τῷ παρόντι τουλάχιστον χρόνῳ, χειρῶν ἐτοιμῶν, ὅπως παραλάβωσι τὸν ἡπειρωτικὸν πυρσόν, ὃν ἀνῆψε και διετήρησεν ἄσβεστον ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην ὁ Ἡπειρώτης Ἱεράρχης, ἐπιβάλλουσι αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἣν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ παραλείψῃ, ἢ δὲ δῆλωσίς μου αὕτη θ' ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως ἀπαράβατον δι' αὐτὸν δέσμευσιν. Ἀλλὰ τὸ καθῆκον τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν παρομαρτήσουσαν δυσχέρειαν, προκύπτει ἐπιτακτικὸν και ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως τῶν μέχρι τοῦδε συντελεσθέντων και τῶν ὑπολειπομένων ἔτι συμφώνως πρὸς τὸ ἐξαγγελθὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ περιοδικοῦ ἐκδόσει ἐκτενὲς πρόγραμμα. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πλούσιον ὑλικὸν ἦλθεν ἤδη εἰς φῶς, ἐφελκύσαν τὰς εὐμενεῖς κρίσεις διαπρεπῶν σοφῶν, ἡμετέρων τε και ξένων, ἔτι δὲ και βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ πλεῖσθ' ὅσα τῶν διὰ τοῦ ἀρχικοῦ προγράμματος ἐπηγγελμένων δὲν ἐπετεύχθησαν. Τὸ τοπωνυμικὸν και τὸ γλωσσάριον τῆς Ἡπείρου δὲν ἐγράφησαν εἰσέτι, ἢ ἐξάντλησις τῶν ἀρχειακῶν μελετῶν δὲν συνετελέσθη, ἢ δὲ ἔντασις τῶν ἱστορικῶν και ἀρχαιολογικῶν και λαογραφικῶν ἐρευνῶν δὲν προσέλαβε τὰς εὐκταίας διαστάσεις.

Πλὴν τούτων και ἄλλα πολλὰ ὑπολείπονται πρὸς ἐκτέλεσιν κατὰ τὴν ἐπ' αἰσίσις οἰωνοῖς ἀρχομένην δευτέραν τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» δεκαετίαν, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἢ «Ἱστορία τῆς Ἡπείρου» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἢ ἐν συστηματικῇ ἐπιστημονικῇ κατατάξει καθ' ὕλην και χρόνον «Ἡπειρωτικὴ Βιβλιογραφία», ἔτι δὲ τὸ «Ἡπειρωτικὸν Λεύκωμα», ὅπερ δέον νὰ περιλάβῃ τὰς βιογραφίας και τὰς σωζομένας εἰκόνας, εἰ δυνατόν, πάντων τῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας και τοῦ Ἔθνους, ἐν τοῖς Γράμμασι και ταῖς Ἐπιστήμαις διαπρεψάντων, ὡς και τῶν ἐπὶ φιλοπατρία και φιλομουσία και φιλανθρωπία διακριθέντων και ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας και τοῦ Γένους ἀναλωθέντων πολυπληθῶν Ἡπειρωτῶν.

Ταῦτα πάντα και ἄλλα ἴσως, εἰς αὐτοτελεῖς ἐκδιδόμενα τόμους, θ' ἀποτελέσωσι τὸν ἔσμον τῶν τιμητικῶν δορυφόρων τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν». Ἐλπίζω δὲ ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες και πρὸ πάντων οἱ Ἡπειρῶται, και δὴ και οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πέντε ἡπείρων Διασπορᾷ, θὰ κατανοήσωσιν ἐπὶ τέλος τὴν μεγάλην σημα-

σίαν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὅπερ ὑπῆρξεν ἐν πολλοῖς πρωτοπόρον, δέον δὲ νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς καὶ ἐχρησίμευσεν ἤδη, ὡς ὑπόδειγμα ἄλλων ὁμοίων, ἀφιερωμένων εἰς τὴν ἔρευναν τῶν καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ πατρίων πραγμάτων, ἅτινα ὁ εἰσελεύων γοργῶς πλέον ψευδῆς εὐρωπαϊκός, ὡς λέγεται, πολιτισμός, διαλύει, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ καταστρέφει, καὶ θὰ παράσχωσι τὴν γενναίαν αὐτῶν ὑποστήριξιν, ἣν εὐλόγως ἀνέμενον παρὰ πάντων τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά», ἀλλ' ἥτις ἀτυχῶς δὲν παρεσχέθη αὐτοῖς μέχρι τοῦδε εἰς βαθμὸν ἐπαρκῆ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸν ἱερὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτοθυσίαν τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῶν.

Εἶναι πεπρωμένον, ὅπως τὰ πνευματικὰ ἔργα μὴ ἀμείβωσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλ' ἀμείβουσιν ὁμῶς αὐτοὺς μετὰ θάνατον, διατηροῦντα τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν φήμην εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Καὶ ἐὰν τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ θαυμασίων κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' καταρρεύσωσι ποτε ὑπὸ τὰ ἀπηνῆ, ἀλλ' ἀφανῆ πλήγματα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, τὸ *Corpus Juris Civilis* θὰ μείνῃ ἔσαει ὡς μνημεῖον ἀκλόνητον καὶ φωτοβόλον καὶ ἀνέσπερον τῆς δράσεως τοῦ μεγαλεπηβόλου ἐκείνου βυζαντινοῦ βασιλέως. Τοῦτ' αὐτὸ δύνamai νὰ προείπω διὰ συμβῆ, τηρουμένων τῶν ἀναγκαίων ἀναλογιῶν, καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἑπειρώτου Ἱεράρχου. Ὅτιαν δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον τὰ ὠραῖα κτίσματα ἅτινα τῇ προνοίᾳ καὶ τοῖς μόχθοις αὐτοῦ ἐγεγρήθητα κοσμοῦσι νῦν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Εὐάνδρου Ἠλείρου, εἰς τὰ βᾶθη τῶν ἀπανταχοῦ Βιβλιοθηκῶν θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε οἱ τόμοι τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» μειριόφρονες μὲν, ὡς ἀρμόζει, ἀλλ' εὐφραδεῖς καὶ αἰώνιοι κήρυκες τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ δράσεως. Προσβλέπων τοὺς τόμους τούτους ὁ Ἰωαννίνων Σπυρίδων δύναται ἀνευδοιάστως ν' ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Λατίνου ποιητοῦ

*«Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira nec ignis
Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas».*

(Ovid. Met. XV 870 s.)

*Ἐγραφον ἐν Θεσσαλονίκῃ,
τῷ 1936 Ἀπριλίου φθίνοντος

ΓΕΡΙΚΛΗΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΗΣ

Πρὸς τιμὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης καὶ ὑψίστην ἱκανοποίησιν τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» ὁ διαπρεπὴς ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστημένος Ἑπειρώτης λόγιος κ. Κ. Μέρτζιος, δι' ἀτρότων μόχθων καὶ σοβαρᾶς ἀτομικῆς δαπάνης ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἔρευναν τοῦ ἀνεξαντλήτου ἀρχείου τῆς Βενετίας διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἑπειρον.

Καὶ τὸ ἀνέκδοτον πλούσιον ὑλικὸν τῆς ἐρεύνης ταύτης, τοῦ ὁποίου ἀπαρχὰς προσφέρομεν διὰ τοῦ παρόντος τόμου, ἐπιχέον ἄπλετον φῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν Σχολείων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἄλλης φύσεως σχέσεων μεγάλων Ἑπειρωτῶν πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων σημείων τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Πρωτευούσης κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας, θὰ κοσμήσῃ τὰς σελίδας τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», ἐγκαινιάζον ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐκφράζοντες πρὸς τὸν ἀκαταπόνητον ἐρευνητὴν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης, ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, παρὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀπογοητεύσεις, ὅτι τὸ τόσον εὐγενὲς παράδειγμα αὐτοῦ δὲν θὰ μείνῃ μεμονωμένον.

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝΕΤΗΣΙ ΠΑΡΑ ΝΙΚΟΛΑΩ ΓΛΥΚΕΙ ΤΩ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΚΤΥΠΩΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΥ 1670—1831

ὑπό

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

Τὸν παρόντα Κατάλογον κατηρτίσαμεν ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν πᾶσι γνωστὴν βιβλιογραφίαν Legrand, τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλέλληνος τούτου συμπληρωθεῖσαν ἑτέραν δίτομον τοῦ 18 αἰῶνος ὑπὸ τῶν L. Petit καὶ H. Pernot, ὡς καὶ τὴν «Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν» τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρειτοῦ. Πλὴν δὲν περιορίσθημεν εἰς τὴν ἀπλὴν τούτων ἀντιγραφὴν, ἀλλ' ἀνευρόντες, κατόπιν πολυμήνου ἐνδελεχοῦς πρῶσπαθείας παρὰ τῇ ἐνταῦθα Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ, περὶ τὰ ὀγδοήκοντα αὐθεντικὰ ἀντίτυπα διαφόρων καὶ δὴ τῶν κυριωτέρων ἐκδόσεων Γλυκῦ—περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν—οὐ μόνον ἐξηλέγξαμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις βιβλιογραφίαις δημοσιευομένων τίτλων, προλόγων κλπ., ἀλλὰ καὶ συνεπληρώσαμεν εἰς τινὰ σημεῖα, ἀγαγόντες εἰς φῶς καὶ νέας, περὶ τὰς 70, ἀγνώστους μέχρι τοῦ νῦν ἐκδόσεις· ἀντεγράψαμεν δὲ ἐκ τῶν αὐθεντικῶν κειμένων—τηρήσαντες πιστῶς τὴν τούτων ὀρθογραφίαν—τοὺς τίτλους, τὰς προσφωνήσεις, ἐπιγράμματα, καταλόγους συνδρομητῶν κ. ἄ. Ἄλλ' ἐπειδὴ σκοπὸς τοῦ παρόντος Καταλόγου εἶναι, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐξαρθῇ τὸ κολοσσιαῖον, ἔθνωφελὲς καὶ πατριωτικὸν ἔργον τοῦ Οἴκου Γλυκῦ, ὅπερ δὲν περιορίζεται, ὡς κοινῶς πιστεύεται, εἰς μόνην τὴν ἑκδοσιν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἵνα διὰ μέσου τῶν διαφόρων ἐκδόσεων ἀναλάμψη καὶ τὸ ἔργον τῶν λογίων Ἰωαννιτῶν καὶ Ἑπειρωτῶν ἐν γένει, διὰ ταῦτα, ἐνῶ ἀναγράφομεν ἀπλῶς τὸν τίτλον τῶν ἄλλων, θέλομεν ἐνδιατρίψει λεπτομερῶς ἐπὶ τῶν βιβλίων ἐκείνων, εἰς ἃ ἀναφέροντοί λόγιοι Ἑπειῶται, καὶ τούτων ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν τοὺς προλόγους, τὰ ἐπιγράμματα, τὰς προσφωνήσεις καὶ τινὰ μέρη τῶν συγγραμμάτων, λίαν ἐνδιαφέροντα καὶ τοῖς πολλοῖς

ἄγνωστα. Ἀναδημοσιεύομεν ἐπίσης 23¹ προλόγους καὶ προσφωνήσεις τῶν Γλυκέων καὶ ἔκ τινων ἀντιτύπων ἀντεγράψαμεν καὶ τοὺς Καταλόγους συνδρομητῶν, περιλαμβάνοντας καὶ νέα ὀνόματα Ἑπειρωτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἄγνωστα μέχρι τοῦ νῦν. Δύο μόνον παρεκβάσεις ἐποιησάμεθα, παρεμβalόντες τίτλους, ἀφιερώσεις κ. ἄ., δύο ἐκδόσεων τοῦ Ἰωαννίτου τυπογράφου Θεοδοσίου καὶ μιᾶς τοῦ Μπόρτολι. Ἐκ τῆς πρώτης προσδιορίζεται ἐπακριβῶς ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τοῦ Τυπογραφείου Θεοδοσίου, ἦτοι τὸ 1755, ἐνῶ οἱ Βελουῦδος καὶ Βρετιὸς ἐσφαλμένως ἀναφέρουσιν, ὁ μὲν τὸ 1715², ὁ δὲ τὸ 1762³. Τὴν ἐκδοσιν τοῦ Μπόρτολι ἦτις ἀφορᾷ τὴν «ὁδὸν Μαθηματικῆς» τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου, παρενεβάλομεν ἵνα δώσωμεν πιστὸν ἀντίγραφον τῶν τίτλων, ἐπιγραμμάτων καὶ τῆς προσφωνήσεως τοῦ ἰδίου, καθόσον οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ ἐδημοσιεύθησαν. Μὲ τὴν δευτέραν δὲ ἐκδοσιν τοῦ Θεοδοσίου φέρομεν εἰς φῶς διὰ πρώτην φορὰν τὴν «Ἐκθεσιν ἀκριβεστάτην τῆς Ἀριθμητικῆς» τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε τύποις ὁ υἱὸς του Κοσμᾶς, τῷ 1803, οὔτινος καὶ παραθέτομεν τὸν λίαν ἐνδιαφέροντα πρόλογον.

Τὸν παρόντα ὅθεν Κατάλογον βιβλίων Γλυκί, περιλαμβάνοντα 537 ἐκδόσεις καὶ ἀντίγραφον τῶν καταλόγων Γλυκὸ τῶν ἐτῶν 1812 καὶ 1816, παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα μὲ πληθὺν ὑποσημειώσεων, ὡς τὸν πληρέστερον τῶν μέχρι τοῦ νῦν ἐκδοθέντων καὶ ὡς παράρτημα τῆς ἡμετέρας βιογραφίας τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδων.

Ἐν Βενετίᾳ Ἰούλιος 1935.

- 1670 1. Ὁρολόγιον ὑπὸ Ἀρσενίου Καλούδη τοῦ Κρητός. Ἀνατύψεις παλαιᾶς ἐκδόσεως.
- 1671 2. Εἰρημολόγιον ὑπὸ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου. ὁμ.
3. Ἱστορία τῆς Σωσάννης, ὑπὸ Μάρκου Δεφαράνα ὁμ.
4. Εὐαγγελιστάριον⁴ ὑπὸ Ἐμ. Γλυζωνίου.

1) Ἐκ τούτων μόνον 9 ἀναδημοσιεύει ὁ Legrand.

2) Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία σελ. 129 ἐκδ. 1872.

3) «Νεοελλην. Φιλολογία» Τόμος Α'. σελ. 198. Καὶ ὁ αἰμίμηστος Λάμπρος, ἀκολουθῶν τὸν Βρεττόν, παραδέχεται τὸ 1762 ὡς ἔτος ἰδρύσεως τοῦ Τυπογραφείου Δ. Θεοδοσίου (Ν. Ἑλλην. ΙΓ').

4) Δὲν τὸ σημειοῖ ὁ Legrand. Τὸ ἀνεύρομεν εἰς τὴν Ἰ. Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης.

1672 5. Νέος Θησαυρός¹, μὲ πρόλογον ὡς ἔπεται: Πᾶσι τοῖς ἐντευξομένοις τὸ χαίρειν: «Ἐδαπάνητος ἐλογίζετο σχεδὸν ἀπὸ ὅλους ὁ θησαυρὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Λυδίας Κροῖσου, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐκλεκτὰ καὶ πολύτιμα πράγματα, ὅπου εἰς τὰ τετραπέρατα τούτου Κόσμου εὐρίσκοντο, ἐκεῖνος μόνος ὑπὲρ πάντας ἐπερίσσευε καὶ εὐπόρει ὅμως εἰς ὀλίγον τοῦ χρόνου διάστημα, οὐ μόνον ἐκεῖνά του τὰ ἐξαισία Ταμεία καὶ ἀφθονοπάροχα Γαζοφυλάκια, ἐχάθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κροῖσος μὲ ὅλα τὰ στρατεύματα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῶν Περσῶν Κύρου, παντελῶς ἀφανίσθη. Ἴδου λοιπὸν ἕτερον Νέον Θησαυρὸν ἐγχειρίζω σοι, ὃ φιλευσεβέστατον τῶν ἐλλήνων γένος, ὁ ὁποῖος οὔτε ἀπὸ ἐχθροῦς ἀφανίζεται, οὔτε ἐβγάνωντας ἀπ' αὐτὸν καθημερινῶς, καταδαπανᾶται ἀλλ' ὅσον περισσότερον βγάνεις, τόσον σὺ θησαυρίζεις ἐν πάσῃ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ καὶ ἀφθόνως πλουτεῖς τῆς ψυχικῆς τελειότητος, αὐτὸς δὲ οὐδὲ ποσῶς ὀλιγωστεύει, ὡσὰν ὅπου εἶναι φύσει ἀκατανάλωτος. Ἄφες λοιπὸν πάσας τὰς τεραιτολογίας τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ρητόρων, εἰς ὑπερβολὰς τε καὶ σχήματα καὶ ἀνάγνωθι τοῦτον τὸν Νέον Θησαυρὸν. Ἐπειδὴ ἐὰν ἀκριβῶς καὶ ἐπιμελῶς θεωρήσης εἰς τὴν τούτου διήγησιν, θέλεις εὑρεῖ ὄχι λίθους πολυτίμους, ὄχι χρυσὸν ἢ ἄργυρον, οὔτε ἄλλον πλοῦτον ρευστὸν καὶ φθαρτὸν (ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Ἰπποκράτην, κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν) ἀλλ' ἐνθεα κατορθώματα ὁσίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, βίους ἀγίων πολυτελεῖς, θαυμασίους ἀγῶνας καὶ παλαίσματα θείων Μαρτύρων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλεις καρπωθῆ ψυχικὴν τὴν ὠφέλειαν καὶ θέλεις γίνεαι κληρονόμος τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἡ Δόξα καὶ τὸ Κράτος εἰς τοὺς Αἰῶνας Ἀμήν. — Γεώργιος Ἱεροδιάκονος Σουγδουρῆς² ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

1) Τὸν πρόλογον ἀντεγράψαμεν ἀπὸ τὸν μετατυπωθέντα τῷ 1802. *Ἴδε Μαρκ. Βιβλ. 7 D 57.

2) Ἐχειροτονήθη εἰς ἱερέα τῷ 1681 (ἀρχ. Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας Libro No 50 Registro Gerassimo Vlachos, atti della sua Cancelleria) (α): «Ἡμεῖς Γεράσιμος Βλάχος, Ἐλέω Θεοῦ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας (β), ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος (γ) Πατρι-

α) Πράξις καταχωρηθεῖσα εἰς τὸ βιβλίον τῶν κατὰ τὴν ἀρχιερατείαν του πεπραγμένων.

β) Τὸν τίτλον τοῦ Φιλαδελφείας εἶχεν ὁ ἐν Βενετίᾳ ἐδρεύων Ἑλληνορθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος.

γ) Ὁ τίτλος τοῦ ἑξάρχου, κατὰ γραπτὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου Γεω. Βλάχου, εἶχε φιλοδωρηθῆ τῷ Μητροπολίτῃ Ἀθανασίῳ Βαλεριανῷ καὶ τοῖς διαδόχοις τῷ ἀρχνα³. Ἴνδ. 4. παρὰ τοῦ Παναγ. Πατριάρχου Κου Ἰωαννικεῖου.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 4 Εὐαγγελιστάριον προτίθενται αἱ κάτωθι δύο προσφωνήσεις¹. Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κυρίῳ Μελετίῳ τῷ Χορτακίῳ, Νικόλαος ὁ Γλυκὺς τὸ εἰς αἰεὶ εὐρωστέειν. « Ἴδού σοι, Πανιερώτατε καὶ σοφώτατε Δέσποτα, ἡ τετράχορδος ἴβρα τοῦ Παναγίου Πνεύματος τὴν ὁποίαν ὡς ἄλλος Κιθαρωδὸς Ἀμφίων κρούοντας μὲ τὸ ἔντεχνον πληκτρον τῆς μελιπνούου καὶ λιγοφθόγγου σου γλώσσης ῥιγίζεις τὰς ἀδαμαντίννας καρδίας τῶν ἀκροατῶν καὶ εἰς μετάνοιαν θαυμασίως τὰς σύρνεις. Ἴδού σοι λέγω τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον τῶν τεσσάρων ὀξυγράφων γραμματέων τῆς ἀληθείας, Ματθαίου, Μάρκου Λουκᾶ τε καὶ Ἰωάννου τῶν Εὐαγγελιστῶν, νεωστὶ τυπωθὲν παρ' ἐμοὶ καὶ νέα διορθώσει ἀναλαμπρυνθὲν τρέχει ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἱερᾶς σου καὶ ἀκαταλήπτου σοφίας, ὁποῦ ἀκριβέστατον ἐξηγητὴν καὶ ἐξαίρετον διδάκκαλον τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ Θεολογικῆς φιλοσοφίας σὲ στεφανώνει. Καὶ βέβαια αἰσθανόμενος ἐγὼ τὸ ἴδιον τιμιώτατον στέμμα τῆς ἐνδόξου σου φύτλης, πῶς οὐ μόνον ἀστήρ τηλαυγέστατος τῆς Ἀνατολικῆς καὶ ἀνοθεύτου διδασκαλίας καὶ καρδίας, δηλαδὴ τὸ εὐγενέστερον καὶ ἐμψυχότερον μέλος τοῦ προφανεστάτου γένους τῶν Ἑλλήνων μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ μείζονος εὐλαβείας, ἠθέλησα νὰ ἀφιερῶσω τοῦτον τὸν πολύτιμον λίθον τῆς ὀρθοδόξου μας Πίστεως καθὼς τὸ αὐγουστον τέρας τῆς Ἀφρικῆς τὸν ὀνομάζει, διὰ νὰ εἶναι μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα πολύτιμα λιθάρια ὁποῦ στολίζουσι τὸν λιθομαργαριταρόπλεκτον καὶ αὐτοχάλκευτον στέφανον τῆς ἀρχιερατικῆς σου ἀξίας, μάλιστα λογιᾶζω πῶς καθὼς οἱ πολύτιμοι λίθοι λάμπουσι περισσότερο ὅταν εἶνε συμπλεγμένοι μὲ τὸν χρυσόν, ἔτσι καὶ τούτῃ ἡ πολύτιμη πέτρα ἀπίνω εἰς τὴν ὁποίαν ὤκοδομήθη ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαι, βαλμένη εἰς τὸ χρυσίον τῆς χρυσαυγεστάτης σου ἀρχιεροσύνης θέλει λάμπει πλέον παρὰ τὴν ἴδιαν ἡλιακὴν

αρχικός, τοῖς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων καὶ Ἱερῶν Συνόδων θεσμοῖς καθυπεύκοντες . . . . δηλοποιούμεν ὅτι ἐν τῷ ἐν Ἑνεταίαις περιφῆμῳ ναῷ τοῦ τροπαιοφόρου Γεωργίου, χερσὶν ἀναξίαις . . . εἰς τὴν προελθοῦσαν περίδοξον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἑορτήν, ἐκ Διακόνου εἰς Πρεσβύτερον χειροτονήκαμεν τὸν πανευλαβέστατον καὶ λογιώτατον Κύριον Γεώργιον Σουγδουρῆν, τὸν ἐκ πόλεως Ἰωαννίνων εὐπατρίδην καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ ἐξουσίαν . . . ἔτι δὲ ἐντετάλμεθα αὐτῷ ὡς ἀνδρὶ λογίῳ καὶ ἐναρέτῳ, κηρύττειν ἐπ' ἄμβωνος τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, διδάσκων καὶ νοουθετῶν . . . κατὰ τὸ χαρισθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ Μεγαλοδώρου Θεοῦ τάλαντον . . » ἐν ταῖς κλειναῖς Ἑνεταίαις. τῇ 5 Ἀπριλίου ρχπα'.»

1) Γὰς ἀντέγραψεν ἀπὸ τὸ ἐκεῖ φυλασσόμενον Εὐαγγελιστάριον ὁ ἐπιστάτης τῆς Μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης κ. Ἰωάν. Γ. Βαλκᾶνος, ὃ καὶ ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας.

λαμπηδόνα. Δέξου λοιπὸν Πανσεβάσμιε Δέσποτα, μὲ ἰλαρὸν πρόσωπον τοῦτο τὸ παραμικρὸν σύμβολον τῆς μεγίστης μου εὐλαβείας ἢ ὁποία πάντοτε μὲ παρακινᾷ νὰ ἱκετεύω τὸν Θεὸν νὰ σὲ διαφυλάττῃ εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους διὰ καύχησιν τοῦ γένους μας, διὰ ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν μας καὶ διὰ περίφημον κήρυκα τούτου τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου Εὐαγγελίου. — Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

Μιχαὴλ ὁ Γλυκὺς ἐξ Ἰωαννίνων: Πᾶσι τοῖς ὀρθοδοξοτάτοις Ἑλλησιν εὖ πράττειν: «Εὐγε ὦ πανένδοξε τῶν ἐλλήνων κλῆρε καὶ τὸ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκλάμπαν γένος, φεῦγε λέγω νῦν Πυθαγόρου τὴν παλαιὰν σιωπὴν, τὴν περὶ τὸ «αὐτὸς ἔφα» ἀλαζονείαν, τὰς καθόλου ιδέας τοῦ Πλάτωνος, τὰς μετενσωματώσεις καὶ περιόδους τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἅμα καὶ ἀναμνήσεις, φεῦγε Ἐπικούρου τὴν ἀθεΐσιν καὶ τὰς ἀνόμους, Ἀριστοτέλους, τὴν θνητόψυχον Φιλοσοφίαν καὶ τὸ ἔντεχνον. Τὴν ὄφρυν τῆς Στοᾶς, τὸ πλήρες τῶν λυρημάτων καὶ πᾶσαν ἄλλην παλαιὰν ἐλληνικὴν Ἐπιστήμην καὶ ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς πόθεν ταῦτα πάντα τὰ ὀρώμενα, τίς ἔδωκέ σοι κάλλος οὐρανοῦ βλέπειν, ἀστέρων πλῆθος, αἴρος χύσιν, θαλάσσης πλάτος καὶ γῆν, ἐν τούτοις πᾶσιν ὥσπερ ἐν λύρᾳ εὐαρμοστέαν ἔχουσαν καὶ σύμφωνον ἁρμονίαν σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν στοιχείων ποιούσαν, νὰ τὴν θεόπνευστον διδασκαλίαν τῆς τοῦ ὑπερσόφου Θεοῦ σοφίας, τὸ παρὸν δηλαδὴ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὅπου τώρα νεωστὶ ἀκριβῶς διορθωθὲν καὶ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Μελέτῃ, ἡγουν τῷ Μελετίῳ, τῷ θειοτάτῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας καὶ Θεολογικωτάτῳ Κήρυκι τῷ Χορτακίῳ ἀφιερωθὲν εἰς ὠφέλειαν παντὸς τοῦ ἡμετέρου γένους, ἰδίᾳ ἡμεῖς δαπάνη, μετετυπώσαμεν. Ταύτην τὴν Θεοχάρακτον Βίβλον ἀνάγνωθι δι' ἧς καὶ τὴν φύσιν σου ὡς φιλόσοφος θέλεις γνωρίσει καὶ τὴν κατ' εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ σου πλασθεῖσάν σοι ψυχὴν ὡς θεολόγος θέλεις θαυμάσει καὶ τὸν θεῖον λόγον μετ' εὐφραδείας πνευματικῆς θέλεις κηρύξει. Ἔχεις γὰρ ᾧδε τοὺς λευκοὺς καὶ πυρροὺς καὶ ποικίλλους καὶ ψαροὺς ἵππους τοῦ Ζαχαρία ὡς διδασκάλους διδάσκοντάς σε. Λευκὸς ἵππος ὁ Ματθαῖός ἐστιν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐνανθρώπησιν σαφέστερον ἐκτιθέμενος. Ψαρὸς ἵππος ὁ Μάρκος ὡς διανθέστερον τὸ Εὐαγγέλιον γράφων. Ποικίλος ἵππος ὁ Λουκᾶς ὡς εὐγλωττότερον καὶ ποικίλλον τὰ κατὰ τὸν Κύριον διηγούμενος. Πυρρὸς ἵππος ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν θεότητα τοῦ θείου λόγου καθάπερ ἀστραπὴν πυρρὸς ἐν τῷ κόσμῳ ἐκλάμπων. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος». — Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἐρρωσθε οἱ ἐντυγχάνοντες. Ἐνετίησι κατὰ τὸ ἀχρα'. ἔτος τὸ σωτήριον.

- 1672| 6. Ἀπόστολος, ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως.
7. Τριώδιον ¹.
- 1673 8. Πεντηκοστάριον, μὲ εἰσαγωγὴν Ἱεροδιακόνου Γεωργίου Σουγδουρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων: Πᾶσι τοῖς Ἱερολογιωτάτοις Ἐντευξομένοις: «Τὴν τοῦ Πεντηκοσταρίου θεοφόρον καὶ Ἱερολόγον Βίβλον, νεωστὶ μετατυπωθεῖσαν καὶ ἐπιμελῶς διορθωθεῖσαν, τῇ ὑμετέρᾳ νῦν συνισιῶ γνῶσει καὶ ἀναγνώσει, ἐλλόγιμοί τε καὶ θεοσεβέστατοι Ἀναγνῶσται, ἦτις οὐ Καισαρίων ἔργα, οὐ πράξεις αὐγούστων, οὐτ' ἄθλα Θεμιστοκλῶν, ἀλλὰ τρόπαια τοῦ νικητοῦ καὶ τροπαιοφόρου, τοῦ Ἱεροῦ καὶ γῆς ἰσχυροτάτου Παντάνακτος, ἔνδοξά τε καὶ ὑπερθαυμαστά περιέχει. . . Ταύτην τὴν ἱερὰν Βίβλον καθὰ καὶ ἄλλας, ὁ Πανευγενέστατος καὶ φιλέλλην Νικόλαος Γλυκὺς, ἐκ τῶν οἰκείων τύπων καὶ ἰδίων ἀναλωμάτων τοῖς ὑμέτεροις ὀξυδερχέσιν ὄμμασιν ὑποίθησι. . . Ἐρρωσθε οἱ ἐντυγχάνοντες. Ἐνετίησιν ἐν ἔτει 1673φ.
9. Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ² ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως
10. Ἐξομολογητάριον
11. Εὐχολόγιον
- 1674 12. Βιβλίον καλούμενον Γεωπονικόν³ νεωστὶ μετατυπωθὲν μετὰ προσθήκης καὶ προοιμίου: Πῶς νὰ σπέρνουν τοὺς καρπούς, πῶς νὰ κεντρώνουν τὰ δένδρα. . . Καὶ ἐξόχως πῶς νὰ κυβερνᾶται πᾶς ἕνας νὰ μὴν ἀσθενήσῃ πῶποτε, ἔτι δὲ καὶ ἰατρικὰ διάφορα ἀληθέστατα εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν, συνιεθὲν παρ' Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός.
- 1675 13. Βιβλίον τοῦ Μαρτίου μηνός.
- 1676 14. Ὁρολόγιον νεωστὶ μετατυπωθὲν καὶ διορθωθὲν μετὰ Πασχαλίων ἔτων λθ'. καὶ συνταγματίου τινὸς περὶ νηστειῶν κλπ.
15. Κατηχητικόν, τουτέστιν αἱ Κατηχήσεις τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

1) Δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Legrand. Μᾶς τὸ ἀνεκοίνωσεν ὡς εὑρισκόμενον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Κοινότητος Λυγκιάδων ὁ ἐκεῖ ἐφημερεύων αἰδ. Παπαφίλιπος, ὃν καὶ θερμῶς ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστοῦμεν.

2) Μαρκ. Βιβλ. 12 D 204. Μετετυπώθη τῷ 1770 παρὰ Δ. Θεοδοσίῳ καὶ τῷ 1819 παρὰ τῷ ἰδίῳ Γλυκεῖ.

3) Ἡ α'. ἐκδοσις ἐν Βενετίᾳ ἐν ἔτει 1494 ἐπιμελείᾳ Ἰουστίνου Δεκαδίου ἐκ Κερκύρας παρ' Ἄλδφ.

16. Τραγωδία ὀνομαζομένη Ἐρωφίλη. Ποίημα Γεωργίου Χορτάτζη τοῦ Κρητός. Μετατυπωθεῖσα μὲ ἔξοδον Νικολάου Γλυκέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

1677 17. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Νεκταρίου, πρώην Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἀφιερωθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν τυπογράφων τῶ ἐνδοξοτάτῳ, Μεγαλοπρεπεστάτῳ, θεοσεβεστάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη Ἀντωνίῳ τῶ Βωϊβόνδα, ἀξιοπρεπεστάτῳ καὶ αὐτεξουσιωτάτῳ Πάσης Μολδοβλαχίας Καθηγεμόνι, τὴν ἀπασαν αἰδῶ καὶ εὐλάβειαν : Μᾶλλον μὲν ὡς ὑμνογράφοι, οὐχὶ ὡς τυπογράφοι, νὰ παρασταθοῦμεν εἰς τὸ παρὸν ἤρμοζεν εἰς ἡμᾶς κατ' ἔμπροσθέν σου, θεοσεβέστατε καὶ Γαληνότατε Καθηγεμών, διὰ νὰ ὑφάνωμεν οὐ μόνον λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὸ πολὺμνον καὶ πολυθρύλλητον ὄνομα τῆς Σῆς Αὐτοδεσπότου Καθηγεμονίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπερβολικὰ νὰ κατασκευάσωμεν τὰ ἐγκώμια εἰς τὴν ἀθάνατον καὶ ὑπερύμνητον εὐκλειαν τῆς ἐνδοξοτάτης σου Φύτλης· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποροῦμεν τῆς ρητορικῆς εὐφραδείας καὶ ποιητικῆς ἁρμονίας, τῶν δὲ τυπογραφικῶν χαρακτήρων εὐποροῦμεν, ἰδοὺ ὁποῦ ἀφιερώνοντες τῇ Σοῦ Μεγαλοπρεπεστάτη Αὐτοδεσποτεία δι' ἐγχαράξεως χαλκογραφικῆς τὴν παροῦσαν Ἱστορικὴν Βίβλον, ἐγκολάπτομεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν ἀθανασίαν τοῦ σοῦ περιφήμου καὶ δεδοξασμένου ὀνόματος εἰς μνήμην ἀτελευτήτων αἰώνων καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμοίως προσφέρομεν, κλιτοῖς τοῖς γούνασιν, ὥσπερ ὑπηρετικούς δούλους, τῇ πανυπερτάτῳ σου Μεγαλειότητι. Δέξου λοιπόν, γονυπετῶς ἱκετεύομεν, μὲ τὸ πρᾶον καὶ ἐπεικὲς τῆς σῆς ἐμφύτου καλοκαγαθίας, τὴν παροῦσαν ἐπιτομὴν τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας, εἰς τὴν διήγησιν τῆς ὁποίας κατοπτριζόμενος τὰ χριστιανικοπρεπέστατα ἦθη καὶ ἐνάρετα κατορθώματα τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὥσπερ καὶ τὰς δεσποτείας, φρονήσεις, ἀνδραγαθίας καὶ νικητήρια ἄθλα τῶν Αὐτοκρατόρων, καὶ λοιπῶν Στρατηγάρχων Ἡρώων, θέλεις κατοπτρευθεῖς παντάπασι τὸν ἑαυτὸν σου περιεκοσμημένον καὶ ἀπὸ Ἀγαμέμνονος ἔξουσίαν, καὶ ἀπὸ Νέστορος σωφροσύνην καὶ ἀπὸ ἀνδρείαν Ἀχιλλέως καὶ ἀπὸ τρόπαια καὶ

1) Μαρκ. Βιβλ. 158 D 131 (σελ. 448).

2) Ὁ Πρίγκηψ πρὸς ὃν ἡ ἀφιέρωσις εἶναι ὁ Ἀντώνιος Ρωσσέτος, υἱὸς τοῦ Λαοκάρεως Ρωσσέτου, μεγάλου Λογοθέτου τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Μπέλλας Καντακουζηνοῦ, θυγατρὸς Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ.